

Това не е ~~студеният~~ студено разсъдливият мъдрец; това е един голям дух когото съдбата лишила от вярата и поради това от блаженството, но който се грижи за спасението на Данте с повече бащинско, отколкото наставническо старание: заради него възприема всички неслоди и опасности на Ада, мисли първо за него, а после за себе си, като го настърдчава, успокоява, а , ако е нужно, и мъмри с сърдечна обич. Избягва да припомня за своята съдба, а ако споменава за нея, прави това с примирена ~~нежност~~ <sup>печал</sup>; все още се увлича от ~~и~~ сладостта на поезията, като слуша Казела и като разговаря с **Стаций**; към Данте изпитва привързаност, която се проявява все по-живо, колкото повече наближава мига в който ще го напусне; и когато , впил очи в лицето на ученика си, той се сбогува с възвишени слова от него, и ние оставаме с чувството на вълнуващо се съжаление, като човек, който се откъсва от някое скъпо същество.

Така и Беатриче, която в Земния Рай се явява тържествено носена от колата на Черквата, запазва и в висотата на символа своята женска човечност, която страда от това, че Данте я напуснал; това, което тя казва на ангелите се отнася за разкаяния ~~и~~ грешник с силата на едно ~~и~~ напълно женско чувство, а погледът на поета към нея, когато тя се е вече напълно примирила с него, не е само поглед на ~~вещния~~ вярващия ~~и~~ отправен към Божественото откровение, а копнеж да се утоли "десетгодишната жажда". Дори чак в Рай, когато блажената жена говори върху теологични въпроси, сред доктринерните изложения блести сиянието на ~~и~~ чаровното лице, а в растящата и красота любовта се одухотворява:

*che dentro a li occhi suoi m'era un viso  
tal, ch'io pensai co' miei tocca lo fondo*

*de la mia grazia e del mio paradiso.*

И от висотата на своя славен ~~и~~ престол, Беатриче отвръща на горещата молитва, която спасеният от нея мъж и отправя, пак с поглед и усмивка.

Наистина, ако някой каже на Данте, че пише от любов към изкуството, той щеше да се възмути. Както всички хора от неговото време, той не можеше да възприеме чисто естетическото удоволствие и искаше творбата му да бъде като "насыща храна, която поддържа живота"; Джовани дел Виржилио го бе нарекъл: „*theologus Dantes nullius dogmatis expertus*“, и като такъв го чувствуваша и му се възхищаваха читателите на "Комедията" през XIV век. Следователно, това, което сега нам се струва като доктринерни отклонения /дори и в вреда на поезията/ за него са били важни и необходими части на голямата творба, можеби тия с които най-много се е славил, като плод на дълги размисления и строги научни занимания.

Проблемите, които най-много са го занимавали, и то не само като умозрителни дирения, но преди всичко като спомагатели за по-добър живот, ~~и~~ в цялата поема се разглеждат с морална цел: теология,

*"(В огледа и дори твърде чужди, че аз го съм так през тях  
и на моя рай радостта кратка.)"*